

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ (А.З.Підгорний)

«_____» _____ 2017 р.

**ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030506 «Прикладна статистика»**

за темою:

СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ВИТРАТ НАСЕЛЕННЯ

Виконавець

студентка IV курсу обліково-
економічного факультету

Вишневська К. С. _____
(підпис)

Науковий керівник

к.е.н., доцент Вітковська К. В.

(підпис)

Одеса 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	3
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТРАТ НАСЕЛЕННЯ	5
1.1. Поняття витрат населення, їхній склад і структура	5
1.2. Методологічні аспекти оцінки витрат населення.....	13
 РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИТРАТ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЗА ПЕРІОД 2010-2015 рр.	17
2.1. Аналіз динаміки та структури сукупних витрат домогосподарств.....	17
2.2. Оцінка динаміки та структури грошових витрат населення	25
 РОЗДІЛ 3. РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ СУКУПНИХ ВИТРАТ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ.....	31
3.1. Аналіз сукупних витрат домогосподарств на регіональному рівні	31
3.2. Статистична оцінка впливу факторів на рівень сукупних витрат домогосподарств	38
 ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

У сучасній економіці головна роль належить домогосподарствам, так як саме їх діяльність впливає на формування макроекономічних показників. Зміни, які відбуваються сьогодні в політичному та економічному житті нашої країни потребують дослідження доходів та витрат домогосподарств для розуміння напрямків для розуміння напрямків удосконалення заходів соціально – економічної політики, з метою підвищення рівня життя населення. Все це робить обрану тему дослідження вельми актуальною в умовах сьогодення.

Дослідженням формування доходів та напрямків здійснення витрат займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як С. Белозьоров, О.Марець, Н.Героніна, О. Свірідонов, Т.Кізима та ін..

Метою роботи є – оцінка рівня витрат населення за допомогою статистичних методів аналізу.

Відповідно до поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких основних завдань:

- дослідити поняття витрат населення, їх склад та структуру;
- розглянути методику розрахунку основних показників динаміки та структури витрат населення;
- проаналізувати динаміку та структуру сукупних витрат домогосподарств України;
- оцінити динаміку та структуру грошових витрат домогосподарств;
- виявити регіональні особливості формування рівня витрат домогосподарств;
- встановити та оцінити вплив найбільш важливих факторів на рівень середньомісячних витрат домогосподарств України.

Об'єктом дослідження є витрати населення України.

Предметом дослідження є кількісно – якісна характеристика витрат населення та їх статистичне оцінювання.

Методологічну основу даної роботи формують такі статистичні методи дослідження, як:

- методи вивчення динаміки явищ;
- метод графічного представлення даних;
- метод зведення та групування;
- метод розрахунку узагальнюючих показників;
- метод аналізу варіації;
- метод визначення взаємозв'язків між ознаками.

Для обробки та аналізу первинної інформації використовувалися такі комп'ютерні програми, як Word та Excel.

Інформаційно-нормативну базу дослідження становлять закони й інші нормативно-правові акти України, наукова та навчальна література з зазначеної проблематики, також дані та ресурси офіційних сайтів Державної служби статистики України, а також дані вибіркового обстеження умов життя домогосподарств.

Робота складається з вступу, трьох розділів, містить список використаної літератури та додатки.

ВИСНОВКИ

Проведене статистичне дослідження витрат домогосподарств України дозволяє зробити наступні висновки.

Протягом аналізованого періоду стабільно зростали середньомісячні сукупні витрати домогосподарств і в цілому за період з 2010 по 2015 рр. вони зросли на 1878,7 грн. або на 61,2%. Тобто в середньому щорічно даний показник збільшувався майже на 376 грн. або на 10%. Найбільше зростання рівня витрат було характерне для 2015 року, а саме за рік середньомісячні сукупні витрат домогосподарств збільшились на 903 грн. або на більше ніж 22%. Найменше зростання спостерігалось у 2012 році, а саме тоді рівень середньомісячних сукупних витрат домогосподарств зріс лише на 134 грн. або на 4%.

В Україні існує значна диференціація рівня витрат в залежності від місцевості проживання. Протягом досліджуваного періоду середньомісячні сукупні витрати міських домогосподарств збільшились на 1867 грн., або більше ніж на 58%. Що стосується сільських мешканців, то їх середньомісячні витрати зросли на 1931 грн. або майже на 70%.

Основну питому вагу у структурі витрат домогосподарств займають споживчі витрати, на частку яких припадає 93% всіх загальних витрат, а неспоживчі витрати – 7% відповідно. Збільшення витрат населення за період супроводжувалося змінами у структурі середньомісячних витрат окремих домогосподарств.

Дослідження структури сукупних витрат населення України показало, що протягом усього досліджуваного періоду витрати на придбання товарів та послуг зростали, виключенням є лише 2013 рік.

У структурі споживчих витрат населення основну частку становлять витрати на придбання продуктів харчування, а саме більше 53%, що на 1,5 відсоткових пункти більше ніж у 2010 році. В цілому за аналізований період середньомісячні сукупні витрати домогосподарств на продукти харчування зросли на 1068,61 грн. або в 1,7 рази, тобто на 65,2%. В той же час збільшення витрат на придбання продуктів харчування супроводжувалось скороченням споживання майже по усіх

основних продуктах харчування, що пояснюється складною соціально – економічною ситуацією в країні, яка характеризується погіршенням матеріального становища населення, пов'язаного зі зростанням цін, тобто інфляцією.

Більше ніж третину споживчих витрат (36,5%) займають витрати на непродовольчі товари та послуги, з них майже 12% витрачається на оплату комунальних послуг, таких як житло, вода, електроенергія, газ та інші. Причому, слід відмітити, що частка даної статті значно зросла у 2015 році, що пов'язано зі значним подорожчанням оплати за комунальні послуги.

Що стосується неспоживчих сукупних витрат, то тут простежується поступова тенденція до їх зниження з 10% у 2010 р. до 7% у 2015 р., тобто на 3 відсоткових пункти. Це є свідченням зниження рівня матеріального добробуту населення.

Як відомо, у структурі сукупних витрат населення 90% займають грошові витрати. Тому наступним етапом нашого дослідження було проаналізувати динаміку та структуру саме грошових витрат домогосподарств.

Слід відмітити, що динаміка грошових витрат домогосподарств повністю повторює динаміку сукупних витрат. І в цілому за аналізований період вони зросли на 1676 грн. або на 60%, тобто в середньому щорічно вони збільшувались на 335 грн. або на 10%.

Грошові витрати домогосподарств в міських поселеннях в середньому у місяць на 896 грн. або на 23,3% перевищували витрати сільських мешканців. За період з 2010 по 2015 р.. середньомісячні грошові витрати домогосподарств у міських поселеннях зросли на 1740,33 грн. або майже на 58%, а у сільській місцевості – на 1588 грн. або на 70%.

Аналіз структури грошових витрат домогосподарств показав, що найбільшу питому вагу у структурі грошових витрат займають споживчі витрати., майже 92% у 2015 році. Протягом досліджуваного періоду їх частка поступово зростала, винятком є лише 2013 р. В цілому питома вага споживчих грошових витрат зросла на 2,7 відсоткових пункти.

У структурі споживчих витрат основне місце належить витратам на продовольчі товари. Частка даної статті збільшилась 1,5 відсоткових пункти і

становила більше 53%. Четверту частину у структурі грошових витрат займають непродовольчі товари, питома вага яких зросла на 1,7 відсоткові пункти. На послуги домогосподарства витрачали майже 16% своїх грошових витрат протягом усього аналізованого періоду.

Неспоживчі витрати у структурі грошових витрат мали тенденцію до зменшення, за виключенням 2013 року.

Соціально – економічне становище окремих регіонів України характеризується різним рівнем життя, а отже, і різними доходами, витратами та збереженнями. А нехтувати особливостями притаманними тим чи іншим областям не можна, тому наступним кроком нашого дослідження стало проведення регіональної оцінки сукупних витрат населення в Україні.

Для цього нами було проведено групування областей України за рівнем середньомісячних сукупних витрат, яке показало, що найвищий рівень витрат у домогосподарствах спостерігається в Закарпатській області та місті Києві, а найнижчий, якщо не враховувати окупованих територій, у Херсонській та Хмельницькій областях. Більше всього регіонів, а саме 36% мають середньомісячний рівень витрат від 4354,5 до 4894 грн., тобто в середньому 4602,6 грн. Середній рівень витрат у 2015 році спостерігався у Одеській, Черкаській, Чернігівській, Вінницькій, Запорізькій та Волинській областях.

Для того, що проаналізувати на скільки рівень середньомісячних витрат в окремих регіонах відхиляється від середнього по Україні нами були розраховані структурні середні та такі показники варіації. Їх аналіз показав, що в середньому по Україні рівень середньомісячних витрат окремих домогосподарств становив у 2015 році – 4967,9 грн. Більшість регіонів мали рівень середньомісячних витрат – 4692 грн., а половина домогосподарств витрачали середньому за місяць менше ніж 4864 грн., а інша половина більше.

А цілому в Україні середньомісячні витрати домогосподарств в окремих регіонах відхилялися від середнього по країні значення в середньому на 627 грн. або на 12,6% в той чи інший бік.

Завдяки результатам проведеного кореляційно - регресійного аналізу було виявлено основні фактори, які суттєво впливають на середньомісячні витрати домогосподарств України, а саме це частка домогосподарств з дітьми до 18 років, наявний дохід у розрахунку на одну особу та фактор часу.

Аналіз отриманої моделі показав, що збільшення частки домогосподарств з дітьми на один відсотковий пункт призведе до зростання середньомісячних витрат домогосподарств на 59 грн., а зростання рівня доходів на одну особу також призведе до збільшення витрат, але, лише на 4 коп.. Значення коефіцієнта регресії a_t свідчить, що з кожним роком середньомісячні витрати домогосподарств зростатимуть в середньому на 514,75 грн. за рахунок факторів, що не увійшли у рівняння регресії у явному вигляді і втілюються у факторі «час».

Таким чином, побудована регресійна модель впливу чинників на рівень середньомісячних витрат домогосподарств є досить ефективним інструментом факторного аналізу сукупних витрат населення України, що дозволяє визначити, як абсолютний, так і відносний вплив факторів на середньомісячні сукупні витрати у розрахунку на одне домогосподарство.

Підводячи підсумки слід сказати, що рівень життя в Україні потрібно підвищувати і зараз нашій країні вкрай необхідні наукові розробки, які враховуватимуть як міжнародний досвід, так і певні особливості вітчизняної політики і менталітету, підвищення рівня доходів та якості життя населення шляхом впровадження інноваційного розвитку економіки. Важливо створити умови для відродження таких галузей як наука, освіта, охорона здоров'я, промисловість високих технологій шляхом залучення іноземних інвесторів, що в подальшому виведе Україну на рівень високо розвинутої країни, з високим соціально-економічним життям населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ангелко І.В. Оцінка основних складових життєвого рівня населення України / І.В. Ангелко, А.Г. Лех // Український соціум. 2015. - №2(53). – С. 36 – 47.
2. Богоявленський О.В. Вплив фінансово – економічної кризи на доходи та витрати населення / О.В. Богоявленський, М.О. Варфоломєєва // Вісник економіки транспорту і промисловості. Вип. 52. – 2015. – С.202-210.
3. Доходи витрати домогосподарств. Статистичний збірник. – К : Державна служба статистики України, 2016 [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
4. Дрейпер Н., Смит Г. Прикладной регрессионный анализ: в 2-х кн. / Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1986 – 366 с.
5. Єріна А.М. Економічна статистика: Практикум / А.М. Єріна, О.К. Мазуренко, З.О.Пальян – К.: ТОВ «УВПК «ЕксОб», 2002. – 232 с.
6. Кізима Т.О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку / Т.О. Кізима. – К.: Знання, 2012. – с. 431.
7. Ключко Л. Регіональні особливості розподілу доходів та витрат населення України / Л. Ключко // Часопис соціально – економічної географії: Міжрегіональний збірник наукових праць. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Вип. 13(2) 2012. – С.184-188.
8. Коцюрюбенко Г.М. Аналіз доходів та витрат вітчизняних домогосподарств в сучасних умовах розвитку економіки України / Г.М. Коцюрюбенко // Науковий вісник. ОНЕУ. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – 2011. - №7. – С. 20-28.
9. Кравець О.С. Статистика: Навчальний посібник / О.С.Кравець – О. : ПАЛЬМІРА, 2008. – 266 с.
10. Курс социально – экономической статистики / Под ред. М.Г. Назарова. – М.: Финстатинформ, 2000 – 189 с.

11. Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону: Монографія // За заг. ред.. к.е.н., професора А.З. Підгорного – Одеса: Атлант, 2012. – 303 с.
12. Общая теория статистики: Учебник / А.Я. Боярский, Л.Л. Викторова, А.М. Гольдберг и др. – М.: Финансы и статистика, 1985. – 367 с.
13. Общая теория статистики / под ред. А.А. Спирина, О.Э. Башиной. – М.: Статистика, 1995. – 296 с.
14. Оксамитна С., Стукало С. Динаміка соціально – класової само ідентифікації населення України. Українське суспільство: Моніторинг соціальних змін. Збірник наукових праць. Випуск 1 (15), том 1. – К.: Інститут соціології НАН, 2014 – 212 с.
15. Підгорний А.З. Соціально – демографічна статистика: Підручник / А.З. Підгорний, О.В. Самоєнкова, Ю.О. Ольвінська, К.В. Вітковська. – О. : ФОП Гуляєва В.М., 2016. – 426 с.
16. Потьомкін С.К. Аналіз структури доходів та витрат домогосподарств / С.К. Потьомкін, І.М. Козлов // Глобальні та національні проблеми економіки. – М.: МНУ ім. В.О. Сухомлинського. - №13. – С.172-179.
17. Рівень життя населення України / Ін-т демографії та соц.. досліджень НАН України, Держкомстат України; за ред.. Л.М. Черенько. – К. : Консультант, 2006. – 428 с.
18. Самоєнкова О.В. Економічна статистика: навчальний посібник / О.В. Самоєнкова, Ю.О.Ольвінська. – О. : ОДЕУ, 2010 – 182 с.
19. Самоєнкова О.В. Економічна статистика: навчальний посібник / О.В. Самоєнкова, Ю.О.Ольвінська. – О. : ОДЕУ, 2009 – 102 с.
20. Соціально – демографічні характеристики домогосподарств України у 2016 році. Статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 87 с.
21. Социальная статистика. Учебник / Под ред. чл.-кор. НАНА И.И.Елисеевой. – 3-е изд перераб и доп. – М.: Финансы и статистика, 2003 – 414 с.

22. Соціальні індикатори рівня життя населення. Статистичний збірник. – К.: державна служба статистики України, 2015. – 204 с.
23. Статистика: Підручник / С.С. Герасименко та ін.. – К.: КНЕУ, 2000 – 215 с.
24. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: Монографія // За заг. ред. к.е.н., професора А.З. Підгорного – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2016. – 218с.
25. Столяров Г.С., Огай М.Ю. Соціальна статистика: Навч. метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2003. – 195 с.
26. Удотова Л.Ф. Соціальна статистика. Підручник. – К.: КНЕУ, 2002. – 376 с.
27. Уманець Т.В. Статистика / Т.В. Уманець, Ю.Б.Пігарєв. – К.: Вікар, 2003 – 623 с.
28. Янковой А.Г. Основы эконометрического моделирования / А.Г. Янковой. – О.: Ротапринт ОГЭУ, 2006. – 133 с.
29. Янковий О.Г. Моделювання парних зв'язків в економіці / О.Г. Янковий. – О.: Оптимум, 2001. – 198 с.
30. Статистичні щорічники [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.